

КОНВЕРГЕНТНО-ІНТЕГРОВАНІЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗРОБКИ

С. А. Мушнікова, к. е. н., доцент, Національна металургійна академія України, svetamush@gmail.com, orcid.org/0000-0002-3860-522X

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: абстракції – при визначенні сутності поняття «механізм управління безпекою розвитку підприємства»; системного підходу, аналізу й синтезу – при визначенні взаємозв'язку між складовими механізму управління безпекою розвитку підприємства; загального й особливого – при виявленні закономірностей еволюційного розвитку філософського уявлення про категорію «механізм».

Результати. Виявлено основні причини повної або часткової втрати керованості вітчизняними підприємствами і, зокрема, металургійними підприємствами, а саме: фізичне та моральне старіння основних фондів і технологічних процесів, зниження рівня кваліфікації та компетентності управлінського персоналу, що, в свою чергу, знижує здатність підприємств до адаптації, позитивного розвитку та самоорганізації. Показано, що незважаючи на, практично півсторічне використання категорії «механізм» в економіці та управлінні підприємствами, дослідники не прийшли до одностайної думки стосовно його визначення. Визначено, що серед загально визнаних складових механізму управління (мета, принципи, методи, інструменти), конвергентно-інтегрований механізм управління безпекою розвитку підприємства має специфічні функціональні складові, спрямовані на виконання контролінгових функцій.

Новизна. Уточнено уявлення про «механізм управління» з точки зору еволюції філософського аспекту та визначено поняття «механізм управління безпекою розвитку підприємства» як комплекс дій, спрямованих на досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі. Зазначено, що механізм управління безпекою розвитку підприємства є багатокритеріальним процесом. Тому в межах дослідження пропонується побудова конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку підприємства, заснованого на процесах конвергенції (зближення) та інтеграції (злиття) складових (цілей, принципів, методів) механізмів управління: розвитком підприємства, безпекою, формування альтернативних рішень щодо визначення прийняттого рівня ризику та каузального механізму формування альтернативних управлінських рішень.

Практична значущість. Побудова механізму управління безпекою розвитку металургійних підприємств дозволить досягти захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі, враховуючи особливості видів діяльності, складності процесів управління.

Ключові слова: конвергенція, інтеграція, механізм управління, філософський аспект, складові механізму, безпека розвитку металургійного підприємства, функціональні складові, забезпечення механізму.

Постанова проблеми. Сучасний стан всіх рівнів національної економіки характеризується нестабільністю, мінливістю обставин, функціонуючи в повній або частковій невизначеності. Промислове підприємство, як складна поліструктурна система, в існую-

чих умовах функціонування втрачає здатність до адаптації, самоорганізації; система управління ним втрачає керованість такою складною системою. При цьому, управління будь-яким промисловим підприємством є складним багатокритеріальним процесом,

спрямованим на його позитивний безпечний розвиток, який, наряду з загальноприйнятими функціями, принципами, методами, впливом різного роду зовнішніх факторів, повинен враховувати особливості напрямів діяльності, розмірів підприємства, складності технологічних процесів та багато ін. В свою чергу це визначає й особливості управління, його організаційну структуру, кількість та функціональну спрямованість ієрархічних рівнів управління на конкретному підприємстві.

Вище перелічені властивості стосуються й системи управління металургійними підприємствами. Зниження рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних металургійних підприємств призвело до втрати ринків збуту й, таким чином, до зниження долі вартості у ВВП. Це відбулося внаслідок фізичного та морального старіння основних фондів, технологічних процесів, зниження рівня кваліфікації та компетентності управлінського персоналу всіх рівнів управління підприємством. В свою чергу, це свідчить про часткову втрату керуваності підприємствами.

Виходом з ситуації, що склалася є побудова механізму управління безпекою розвитку металургійних підприємств з метою досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часу, враховуючи особливості видів їх діяльності, складності процесів управління та ін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань побудови економічних, управлінських механізмів сталого розвитку, ринкових відносин і т. д. протягом останніх п'яти десятиріч займаються вітчизняні та закордонні науковці та практики. Єдиної думки про визначення поняття «механізм управління» науковці не знайшли, і це є закономірністю, тому що поняття є індивідуальним під конкретний цілеспрямований механізм. Тому, в рамках дослідження, пропонується власне бачення на побудову конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства.

Формулювання мети статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування практичної розробки конвергентно-інтегрованого

механізму управління безпекою розвитку металургійних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опираючись на основні складові методології дослідження управління безпекою розвитку підприємства, необхідно зазначити їх загальний зміст, а саме: концепція управління відповідає на питання «що робити?» в поточному періоді та майбутньому; механізм, як складний процес та явище – «як робити?»; методика в складі механізму завжди відповідає на питання «в якій послідовності робити?». В цьому спрямуванні визначимося з поняттям «механізм управління безпекою розвитку підприємства».

Необхідно зазначити про достатньо тривалий еволюційний розвиток поняття «механізм» (рис.1).

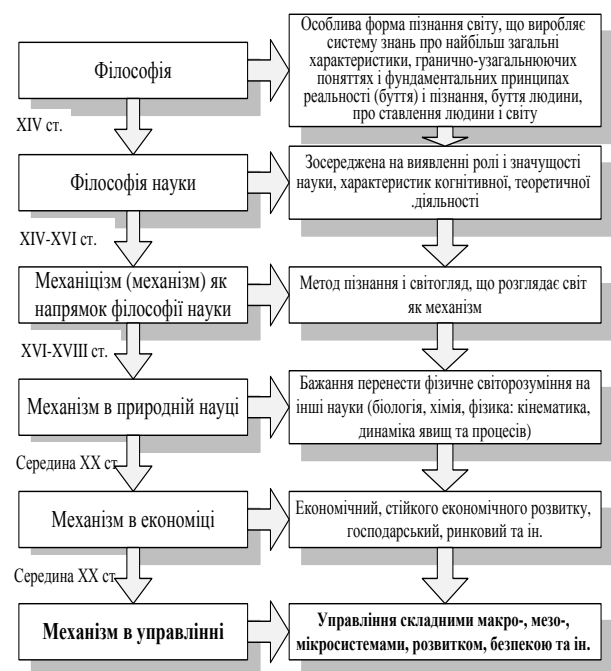

Рис. 1. Філософський аспект еволюції «механізму в управлінні»

Власне, механізм (від лат. *mechanize* – система перетворення руху) – система організації взаємодії, той чи інший спосіб об'єднання окремих складових в єдиний механізм проявляється безпосередньо в процесі його функціонування. Головне в механізмі – як, яким чином організовується таке об'єднання [9].

Протягом декількох сторіч, із зміною світогляду людини, змінюється й поняття «механізму». Якщо на ранніх стадіях пі-

знання світу, формуючи свідомість особистості, загальну систему знань, принципів, сформувалося філософія як наука, згодом визначився напрямок філософії науки, зосередившись на пізнанні природних законів, їх впливу на буденність особистості та соціуму. Зміст і послідовність природних процесів склалися за зв'язками, які еволюційно встановлювалися і були залежними від функціонування систем. В цей час визначився напрямок механіцизму (або механізму) у філософії науки, тобто світ розглядається як механізм. Найбільше розповсюдження механізм отримав в точних та природних науках таких, як: біологія, хімія, математика, фізика, - це стало відправною точкою для використання в економіці та управлінні як науках.

Поняття «механізму» в економіці та управлінні використовується нещодавно, з середини ХХ сторіччя. Але, за цей час з'явилася значна кількість розробок та досліджень в напрямку побудови механізмів: економічних, господарських, ринкових, управлінських та багато ін., – їх класифікацій за різними ознаками. Всі вони цілеспрямовано вивчаються і адаптуються дослідниками в тих чи інших інтересах. Тому, як зазначалося вище, до тепер не існує одностайної думки про зміст різного роду механізмів, що є закономірним явищем. З часом осмислення принципів дії цих механізмів на основі загального розвитку свідомості і дії дозволило людині широко і різноманітно застосовувати їх з метою створення і використання нових, змішаних організацій.

Економічною основою поняття «механізм» є функціонування цілісної системи економіки та розглядається як сукупність проміжних станів чи процесів будь-яких економічних явищ. Окремі автори визначають сутність механізму управління як поєднання понять «механізм» та «управління». Таке узагальнення дає можливість зробити висновок, що під механізмом управління підприємством слід розуміти цілеспрямовану сукупність дій, які базуються на концептуальних принципах його функціонування, цілях і функціях, з використанням відповідних методів та інструментів управління, спрямованих на забезпечення позитивних трансформацій підприємства у теперішній час та майбутньому [5].

З іншої сторони, збільшення кількості ризиків в умовах нестабільності економіки, які загрожують діяльності підприємства, вплив зовнішніх і внутрішніх загроз зумовлюють необхідність управління його безпекою. Процес управління безпекою підприємства базується на розробці та реалізації певного механізму її забезпечення, який є частиною механізму управління безпекою розвитку підприємства.

Звертає на себе увагу факт, що економісти часто вживають категорію механізм зі сполученнями «фінансово-організаційний» чи «організаційно-економічний» [2].

Складність механізму управління безпекою розвитку підприємства полягає в поєднанні декількох складних структурних елементів: механізм управління розвитком підприємства, механізм управління безпекою підприємства, механізм формування альтернативних рішень щодо визначення прийняттого рівня ризику та каузального механізму формування альтернативних управлінських рішень. Кожний з зазначених механізмів, як елемент механізму управління безпекою розвитку підприємства, передбачає використання відповідних цілей, принципів, методів, важелів та інструментів організації руху ресурсів, оптимізації вартісних пропорцій, що створюються в результаті розподілу ресурсів, єдність яких дозволяє більш ефективно управляти підприємством.

Кінцевим результатом дії будь-якого механізму управління, зокрема, управління безпекою розвитку металургійного підприємства, є вплив на процес розробки та реалізації оптимальних управлінських рішень щодо захисту господарських інтересів підприємства з урахуванням особливостей його діяльності, що забезпечує зростання ринкової вартості підприємства на основі використання інноваційного управлінського апарату стратегічного характеру.

В основу конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку підприємства покладено процес зближення (конвергенція) та об'єднання, злиття (інтеграція) основних складових методологічного базису управління розвитком та управління безпекою підприємства, а саме: цілей, принципів, методів та ін. (рис. 2).

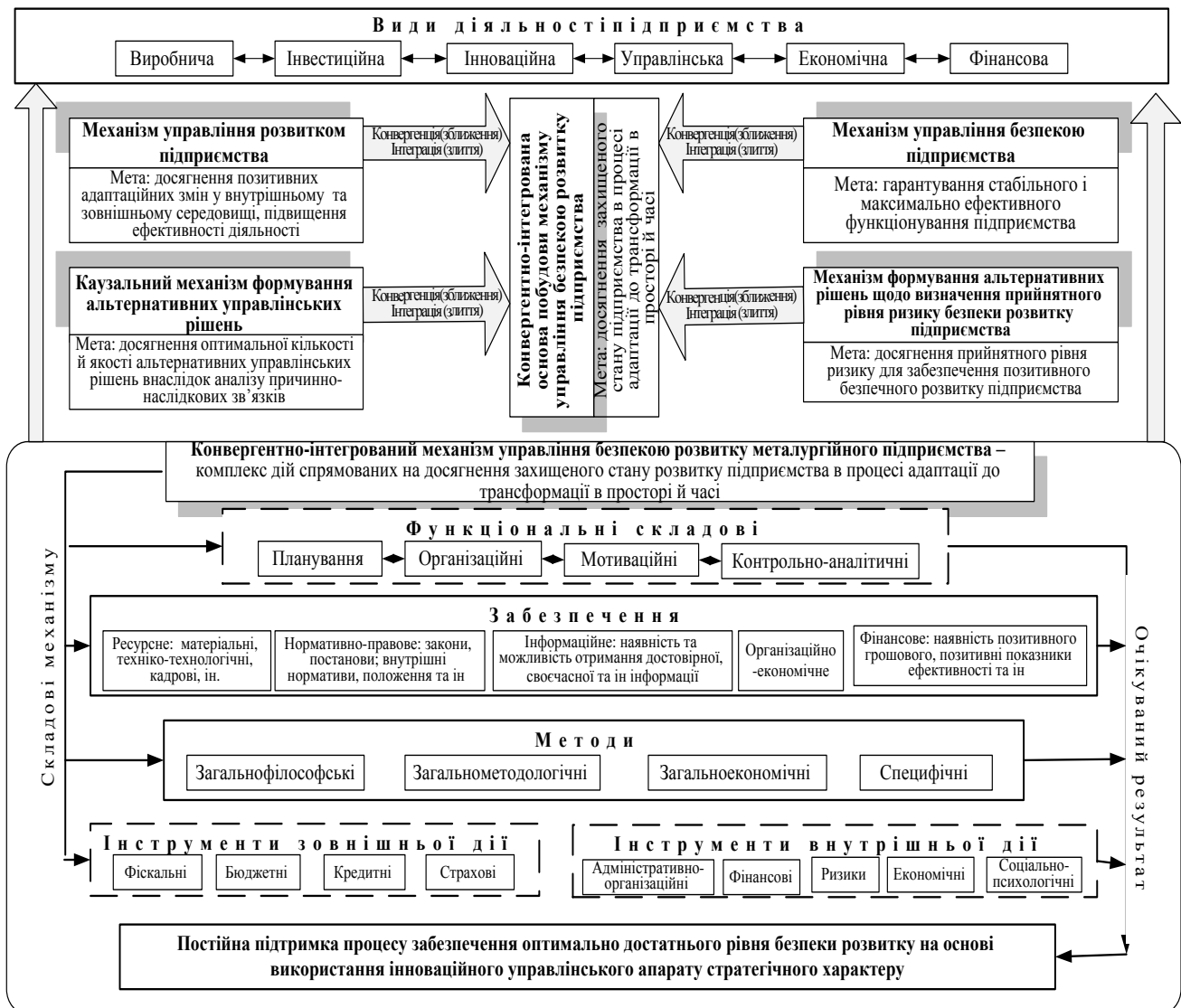

Рис. 2. Конвергентно-інтегрований механізм управління безпекою розвитку металургійного підприємства*

*Побудовано автором за: [6-8]

На підставі досліджень науковців та практиків відносно поняття «механізм управління», «фінансово-економічний механізм», «механізм забезпечення фінансової безпеки», «механізм економічної безпеки» та багато ін., можна стверджувати, що конвергентно-інтегрований механізм управління безпекою розвитку металургійного підприємства являє собою комплекс дій спрямованих на досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі.

Враховуючи сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на безпеку розвитку підприємства, можна стверджувати, що пропонувані механізми є відкритою, динамічною системою.

Враховуючи процеси конвергенції та інтеграції, можна зазначити, що на меті розвитку підприємства є досягнення позитивних адаптаційних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, підвищення ефективності діяльності при досягненні гарантованого стабільного і максимально ефективного захисту функціонування підприємства, дотримуючись умов мети безпеки. Внаслідок процесу конвергенції отримали мету управління безпекою розвитку підприємства, як досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі й часі [6].

Особливої уваги заслуговує конвергенція системи принципів у формуванні концеп-

ції управління безпекою розвитку промислового підприємства. Наряду з загальнонауковими принципами, властивими й для розвитку, й для безпеки, такі як: цілеполягання, керованість процесом управління; актуальність; системність; науковий підхід; – існує ряд принципів притаманні окремим складовим системи управління безпекою розвитку підприємства такі, як: безперервності управління безпекою розвитку, циклічності, адекватності, гнучкості системи управління безпекою розвитку підприємства та ін. [6].

Ключовою складовою конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства є функціональні складові. Їх виконання залежить від специфіки функціонування підприємства, зокрема металургійного підприємства, видів його діяльності. Враховуючи основні класичні функції управління й розвитком, й безпекою діяльності підприємства, а саме: планування, організація, мотивація та контроль, з виділенням підфункції аналізу, яка є безперечною та охоплює в тій чи іншій мірі всі функції управління, - через їх злиття, в процесі управління безпекою розвитку підприємства є можливість впровадження специфічних контролінгових функцій, а саме:

- планування та прогнозування роботи металургійних підприємств;
- оновлення техніко-технологічної бази підприємств;
- удосконалення технологічних процесів виробництва на інноваційній основі;
- формування і розвиток інформаційних технологій;
- реалізація інноваційно-інвестиційних видів діяльності металургійного підприємства;
- мобілізація власних та інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку;
- формування системи мотивації інноваційного розвитку підприємств;
- розвиток інноваційної корпоративної культури металургійного підприємства;
- консалтинговий супровід інноваційного розвитку.

Наряду з завданнями забезпечення економічної безпеки підприємства для подальшого розвитку його діяльності через:

- оцінку внутрішніх і зовнішніх загроз безпеки підприємства;

- підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів про стан зовнішнього середовища, внутрішні умови функціонування;

- перевірку ділової репутації та платоспроможності контрагентів, партнерів для виявлення основних суперечностей у взаємовідносинах з ними;

- формування заходів запобігання виникнення загроз і протиправних дій з боку несумлінних конкурентів;

- перевіркою благонадійності персоналу;

- захисту конфіденційної інформації та багато інше, – в рамках функцій контролю та також можливо забезпечити:

- організацію системи попереджувальних заходів;

- проведення моніторингу та виявлення загроз безпеки розвитку підприємства та його окремих структурних підрозділів;

- проведення аналізу та оцінки існуючих загроз;

- розробку висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів для обґрунтування та підготовки ефективного управлінського рішення в сфері забезпечення безпеки розвитку підприємства;

- визначення заходів щодо нейтралізації загроз;

- діяльність щодо нейтралізації загроз безпеці розвитку [6].

Обов'язковими складовими конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства є його забезпечення, а саме:

- ресурсне забезпечення (наявність необхідного та достатнього обсягу матеріальних, техніко-технологічних та кадрових ресурсів відповідної кваліфікації та компетенції металургійного підприємства);

- нормативно-правове забезпечення (наявність регламентів, інструкцій, наказів, законів, що регулюють управління безпекою розвитку на підприємстві);

- інформаційне забезпечення (наявність інформаційно-комунікаційних засобів для вчасного і повного отримання інформації);

- фінансове забезпечення (наявність необхідного обсягу коштів для проведення заходів забезпечення управління безпекою розвитку);

– організаційно-економічне забезпечення (відповідність організаційної структури, що відповідають потребам забезпечення цільового рівня економічної безпеки).

Практична реалізація конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства можлива шляхом застосування відповідних інструментів.

Класифікація інструментів забезпечення може здійснюватись за багатьма ознаками. Для реалізації сформованого механізму важливим є поділ інструментів за змістом (напрямом, характером впливу на об'єкт) та часовою ознакою [1].

Якщо вважати, що інструменти механізму можуть бути як зовнішньої, так й внутрішньої дії, то за змістом інструменти управління безпекою розвитку металургійного підприємства можна узагальнити на такі, як:

– фінансово-економічні, які спрямовані на оперативне покращення фінансових показників діяльності підприємства за рахунок оптимізації цінової політики, покращення використання фінансових ресурсів, скорочення витрат, інкасації дебіторської заборгованості, оптимізації грошових потоків тощо;

– організаційно-технологічні (спрямовані на підвищення ефективності використання наявних ресурсів за рахунок таких організаційних впливів, як оптимізація технологічних процесів, удосконалення оргструктури, зміни кадрової політики тощо).

– аналітичні (спрямовані на попередження реалізації ризиків шляхом постійного моніторингу показників діяльності).

Для ефективного використання конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства доцільно використовувати як загальнонаукові методи управління, такі як: загальнофілософські, загальнометодологічні, загальноекономічні, так й специфічні адміністративні, соціально-психологічних методи управління, які на відміну від загальнонаукових спрямовані на особливості окремих видів діяльності металургійного підприємства.

Зокрема, адміністративні методи управління реалізуються за допомогою нормативно-правового забезпечення та включають [1]:

1. Організаційні методи впливу, що реалізуються через документи тривалої дії – закони, положення, статuti, укази, інструкції, правила, вимоги, норми, акти, протоколи тощо;

2. Розпорядчі методи впливу – реалізуються через накази, розпорядження, вказівки;

3. Дисциплінарні методи впливу – виражаються через зауваження, догани, переміщення і звільнення посадових осіб тощо.

Деякі автори відображають недоліки використання цих методів, а саме: примусовий характер, відсутність стимулювання при прийнятті рішень для досягнення поставлених цілей, а перевагою є швидкість і конкретність дій для забезпечення розвитку підприємств [1].

Соціально-психологічні методи управління реалізуються через врахування та використання інтересів соціуму досліджуваних підприємств. Потрібно зазначити, що при належній увазі до проблем формування і розвитку кадрового потенціалу можна забезпечити максимальний ефект від управлінських рішень.

В результаті побудови конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства можна стверджувати що:

– механізм є невід'ємною складовою системи управління підприємства;

– механізму належить визначальна роль у формуванні і забезпеченні управлінського впливу на стан, функціонування і розвиток керованих об'єктів;

– залежно від сфери використання механізмів призначення і цілей їх функціонування, механізми управління можуть бути локальними й інтегральними;

– для використання в різних сферах діяльності ефективні й раціональні механізми управління потребують науково-теоретичного і методичного обґрунтування, узагальнення і врахування прогресивного досвіду їх побудови;

– складові елементи механізму, їх повне і якісне використання визначають його ефективність через постійну підтримку процесу забезпечення оптимально достатнього

рівня безпеки розвитку на основі використання інноваційного управлінського апарату стратегічного характеру;

– підтримка і підвищення ефективності використання конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійного підприємства повинна здійснюватися шляхом моніторингу його дії, а також шляхом здійснення заходів щодо розширеного інноваційного відтворення його складових.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного дослідження зазначено основні причини повної або часткової втрати керованості вітчизняними підприємствами взагалі та окремо металургійними підприємствами, а саме: фізичне та моральне старіння основних фондів, технологічних процесів, зниження рівня кваліфікації та компетентності управлінського персоналу, що, в свою чергу, знижує здатність підприємств до адаптації, позитивного розвитку та самоорганізації.

Автором уточнено уявлення про «механізм управління» з точки зору еволюції філософського аспекту та визначено поняття «механізм управління безпекою розвитку підприємства» як комплекс дій спрямованих на досягнення захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі. Зазначено, що механізм управління безпекою розвитку підприємства є багатокритеріальним процесом. Тому, в рамках дослідження пропонується побудова конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку підприємства основаного на процесах конвергенції (зближення) та інтеграції (злиття) складових (цілей, принципів, методів та ін.) механізмів управління: розвитком підприємства, безпекою, формування альтернативних рішень щодо визначення прийняттого рівня ризику та каузального механізму формування альтернативних управлінських рішень.

Серед загально признаних складових механізму управління, а саме: мета, принципи, методи, інструменти та ін., – конвергентно-інтегрований механізм управління безпекою розвитку підприємства має специфічні функціональні складові, спрямовані на виконання контролінгових функцій.

Практичне застосування конвергентно-інтегрованого механізму управління безпекою розвитку металургійних підприємств дозволить досягти захищеного стану підприємства в процесі адаптації до трансформації в просторі та часі, враховуючи особливості видів їх діяльності, складності процесів управління.

Література

1. Витвицький Я. С. Механізм управління підприємствами сфери виробництва будівельних матеріалів на інноваційних засадах / Я. С. Витвицький, У. Я. Андрусів // Інноваційна економіка. – 2015. – №4 (59). – С. 12–20.
2. Князевич А. О. Управління інфраструктурним забезпеченням інноваційного розвитку економіки: монографія / А. О. Князевич. – Рівне : Волинські обереги, 2018. – 362 с.
3. Конвергенція / Вікіпедія. Цитовано: інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
4. Лебедко С. А. Механізм забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Київ – 2019. – 22 с.
5. Механізм / Вікіпедія. Цитовано: інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
6. Мушнікова С. А. Конвергенція як системна основа побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства / С. А. Мушнікова // БІЗНЕС-ІНФОРМ. – № 11. – 2019. – С. 336-342.
7. Прохорова В. В. Адаптивне управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств: монографія / В. В. Прохорова, Т. І. Дем'яненко – Харків : НТМТ, 2014. – 193 с.
8. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємств: теоретико-методологічний аспект: [монографія] / В. В. Прохорова. – Х. : УкрДАЗТ, 2010. – 521 с.
9. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. 3-е изд., доп. / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М., 2000. [Электронный ресурс]. URL: http://slovari.yandex.ru/dict/economic/article/ses2/ses3531.htm?text=%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC&encid=economic&stpa_r3=1.7/
10. Тімченко О. О. Економічний механізм управління підприємством / О. О. Тімченко, В. О. Черепанова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2015. – № 59 (1168). – С. 3–6.
11. Hedstrom P., Ylikoski P. Causal mechanisms in the social sciences, Annual Review of Sociology, 2010, 36, pp. 49–67.

Referenses

1. Vytvytskyy, Ya.S., & Andrusiv U.Ya. (2015). Mekhanizm upravlinnia pidprijemstvamy sfery vyrobnytstva budivelnykh materialiv na innovatsiynykh zasadakh. *Innovatsiyna ekonomika*, 4(59), 12-20.
2. Kniazevych, A.O. (2018). Upravlinnia infrastrukturnym zabezpechenniam innovatsiynoho rozvytku ekonomiky. Rivne: Volynski oberehy.
3. Konverhentsiia. Vikipediia. Retrieved from <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
4. Lebedko, S.A. (2019). Mekhanizm zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky transportnykh pidprijemstv. Extended abstract of Cadidate's thesis. Kyiv.
5. Mekhanizm. Vikipediia. Retrieved from <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
6. Mushnikova, S.A. (2019). Konverhentsiia yak systemna osnova pobudovy kontseptsii upravlinnia bezpekoiu rozvytku promyslovoho pidprijemstva. *Biznes-Inform*, (11), 336-342.
7. Prokhorova, V.V., & Demianenko, T.I. (2014). *Adaptyvne upravlinnia innovatsiyno-investytsiynym rozvytkom pidprijemstv*. Kharkiv: NTMT.
8. Prokhorova, V.V. (2010). *Ekonomichnyy rozvytok pidprijemstv: teoretyko-metodolohichnyy aspect*. Kharkiv: UkrDAZT.
9. Rayzberg, B.A., Lozovskiy, L.Sh., & Starodubtseva, E.B. (2000). *Sovremenny ekonomicheskyy slovar*. (3d. ed.). Moskva. Retrieved from <http://slovari.yandex.ru/dict/economic/article/ses2/ses3531.ht m?text=%D0 %BC%D0 %B5 %D1 %85 %D0 %B0 %D0 %BD%D0 %B8 %D 0 %B7 %D0 %BC&encid=economic&stpa r3=1.7/>
10. Timchenko, O.O., & Cherepanova, V.O. (2015). *Ekonomichnyy mekhanizm upravlinnia pidprijemstvom*, *Visnyk NTU «KhPI»*, 59 (1168), 3-6
11. Hedstrom, P., & Ylikoski, P. (2010). Causal mechanisms in the social sciences, *Annual Review of Sociology*, 36, pp. 49–67.

**КОНВЕРГЕНТНО-ИНТЕГРИРОВАННЫЙ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ
БЕЗОПАСНОСТЬЮ РАЗВИТИЯ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ:
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РАЗРАБОТКИ**

С. А. Мушникова, к. э. н., доцент, Национальная металлургическая академия Украины

Методология исследования. Результаты получены за счет использования методов: абстракции – при определении сущности понятия «механизм управления безопасностью развития предприятия»; системного подхода, анализа и синтеза – при определении взаимосвязи между составляющими механизма управления безопасностью развития предприятия; общего и особенного – при выявлении закономерностей эволюционного развития философского представления о категории «механизм».

Результаты. Указаны основные причины полной или частичной потери управляемости отечественными предприятиями, в частности, металлургическими предприятиями, а именно: физическое и моральное старение основных фондов и технологических процессов, снижение уровня квалификации и компетентности управленческого персонала, что, в свою очередь, снижает способность предприятий к адаптации, положительного развития и самоорганизации. Показано, что несмотря на практически полувековое использование категории «механизма» в экономике и управлении предприятиями, исследователи не пришли к единому мнению относительно его определения. Определено, что среди общих признанных составляющих механизма управления (цель, принципы, методы, инструменты) конвергентно-интегрированный механизм управления безопасностью развития предприятия имеет специфические функциональные составляющие, направленные на выполнение контроллинговых функций.

Новизна. Уточнены представления о «механизме управления» с точки зрения эволюции философского аспекта и определено понятие «механизм управления безопасностью развития предприятия» как комплекс действий, направленных на достижение защищенного состояния предприятия в процессе его адаптации к трансформации в пространстве и времени. Отмечено, что механизм управления безопасностью развития предприятия является многокритериальным процессом. Поэтому в рамках исследования предлагается построение конвергентно-интегрированного механизма управления безопасностью развития предприятия, основанного на процессах конвергенции (сближения) и интеграции (слияния) составляющих (целей, принципов, методов) механизмов управления: развитием предприятия, безопасностью, формирование альтернативных решений по определению приемлемого уровня риска и каузального механизма формирования альтернативных управленческих решений.

Практическая значимость. Построение механизма управления безопасностью развития металлургических предприятий позволит достичь защищенного состояния предприятия в процессе адаптации к трансформации в пространстве и времени, учитывая особенности видов их деятельности, сложности процессов управления.

Ключевые слова: конвергенция, интеграция, механизм управления, философский аспект, составляющие механизма, безопасность развития металлургического предприятия, функциональные составляющие, обеспечение механизма.

CONVERGENT-INTEGRATED SECURITY MANAGEMENT MECHANISM FOR METALLURGICAL ENTERPRISES DEVELOPMENT: SCIENTIFIC-AND-PRACTICAL ASPECT OF DEVELOPMENT

S. A. Mushnikova, Ph. D (Econ.), Associate Professor, National Metallurgical Academy of Ukraine

Research methods. The results are obtained through the use of the following methods: abstraction – in determining the essence of the concept of «enterprise development security management mechanism»; a systems approach, analysis and synthesis – in determining the relationship between the components of the security management mechanism of enterprise development; method of general and special – in identifying the patterns of evolutionary development of the philosophical concept of the category «mechanism».

Results. The main reasons for the complete or partial loss of controllability of domestic enterprises, in particular, metallurgical enterprises, are indicated, namely: physical and moral aging of fixed assets and technological processes, a decrease in the level of qualification and competence of managerial personnel, which, in turn, reduces enterprises' ability to adapt, develop positively and self-organize. It is shown that despite almost half a century of using the category of «mechanism» in economics and enterprise management, researchers have not come to a consensus on its definition. It is determined that among the generally recognized components of the management mechanism (purpose, principles, methods, tools), the convergent-integrated enterprise development security management mechanism has specific functional components aimed at performing controlling functions.

Novelty. The ideas about the «management mechanism» from the point of view of evolution of the philosophical aspect are clarified, and the concept of the «enterprise development security management mechanism» is defined as a set of actions aimed at achieving the protected state of the enterprise in the process of its adaptation to transformation in space and time. It is noted that the mechanism for managing the safety of enterprise development is a multi-criteria process. Therefore, within the framework of the study, it is proposed to build a convergent-integrated mechanism for managing the security of enterprise development, based on the processes of convergence and integration (merging) of components (goals, principles, methods) of management mechanisms: enterprise development, security, the formation of alternative solutions to determine an acceptable risk level and causal mechanism for the formation of alternative managerial decisions.

Practical value. The designing of a security management mechanism for the development of metallurgical enterprises will make it possible to achieve a secure state of the enterprise in the process of adaptation to transformation in space and time, taking into account the specifics of their activities and the complexity of management processes.

Keywords: convergence, integration, control mechanism, philosophical aspect, the components of the mechanism, the security of the development of a metallurgical enterprise, functional components, the provision of the mechanism.

Надійшла до редакції 04.02.20 р.